

Reçu CLT / CIH / ITH	
Le	31 MARS 2017
N°	0164

Letters of consent
English translations

Kazakhstan Traditional spring festive rites of the Kazakh horse breeders

1. My name is Galiya Abilkhalikovna Abdikalikova, I live in Terisakkan village of Ulytau District in Karaganda region, work at school as a teacher of the Russian language and literature.

There are many horse breeders in our village, more than twenty households keep horses. Children in our families from early childhood learn from adults how to care about horses, and they help their parents in everything.

The inhabitants of the village have preserved many ancient customs and traditions associated with horse breeding. The main of these traditions is celebrating spring holidays with the rituals of *biye bailau*, *aighyr kosu* and *kymyz muryndyk*. Not only horse-riding families participate in them, but in general all the villagers, both young and old, from other villages and cities to celebrate with us. For recent years, many tourists come to see our holiday specially.

We know that this holiday is a part of the Kazakh national culture, the legacy of our nomadic ancestors, and we are proud of it. Me and other teachers of our school, as well as my family, my relatives and friends, we all want our holidays to be included in the UNESCO list, so that the people all over the world learn more about the culture of the Kazakh people, and our children and youth would be more proud of their country, continue the work of their parents and always respect the history, customs and traditions of our people.
2. I am Turysbek Muratov, born in 1955, a resident of the Terisakkan Village, Ulytau district, Karaganda region. I love horses, I do horse breeding, my children and grandchildren also learn it. Those who breed horses must know and do a lot. You need to know how to properly tie them, how to saddle, how properly choose pastures with good water and grass, be able to care for horses and graze them, milk mares and cook koumiss. It is important to be able to recognize and treat horses' diseases in time. Be able to select and prepare them for riding and harnessing in sledges and carts, train young mares for milking, prepare riding horses for *baiga* [competitions]. Every horse breeder knows his own secrets for that, and we pass them to our children.

I am proud that our children respect and continue our business and our traditions. We work with the whole family all year round. Every season and every month brings not only their work and cares for horses, but also their big and small holidays, there are many of them. But the most important time of the year for a horse breeder is spring, and our main holidays are also spring. Because our working year ends and begins in spring. When the heat comes up after the cold winter, grass grow and foals are born, then the time comes for our *biye bailau*, the first milking holiday, which we meet in our village on the same day all (usually on May 1 or 2). On the same day, we hold *aighyr kosu* - we adjoin stallions in our herds, so that next year, April-May, the mares bring foals again. So a new yearly cycle starts. A week later, when koumiss becomes ready, the *kymyz murindyk* holidays - the beginning of new koumiss season comes. Together we celebrate this with the whole village, we are happy together. All in turn, all invite, treat. This is the best time and one of our best traditions. And we will all be happy and proud if this tradition, this heritage of our ancestors, would be included in the UNESCO List and the whole world could become aware of it.

- ✓ 3. I am Sarsenbai Tuskeyev, I live in Terisakkan. I am many years old. I'm retired. I'm engaged in horse breeding. Horses are not just our wealth. Horse is our soul, beauty, and our life. *Biye bailau*, *aighyr kosu*, *kymyz muryndyk* are connected with horses. The entire population of the village is involved in the preparation from young to old. Older women, grandmothers teach young people how to perform rituals, what words to say. Old men and adult men choose stallions. Young people - children, grandchildren - help to drive a herd, tie foals. Women are preparing for milking mares. Girls help their mothers to prepare and serve food.

In Terisakkan 22-23 families do *biye bailau*. In Soviet times, these fests were not always celebrated. There was not even Nauryz. Only few horse-breeders continued this work. Terisakkan is a special place because this tradition has been observed here at all times, while, for example, the neighboring state farms having horses don't do that. And if one has at least one mare from a family, he already joins the neighbors and celebrates. We all positively go around each other, expressing good wishes, taking care of each other and congratulating. At the end of the holiday, young people organize a concert, sing songs, and dance. The last 10 years we practice horse competitions. Two families who have horses every year become sponsors. They contribute 50,000 tenge, while the others add a little. And it happens in turn. At the end of competitions, the "white lash" is handed to the one who will sponsor the competition on *biye bailau* next year.

Kymyz muryndyk begins a week after *biye bailau*. Everyone goes to those who have the ridden leaven for kumys earlier than others. To whom we take the leaven from we give aktyk [a gift, laterally – white fabric]. We take the leaven, pour there milk, and then continue the process of fermentation at home. When koumiss is ready, we invite people, first of all aksakals ['grey beards']. My son sees this all from his early childhood, he observes, he knows. I would like all these to be preserved and passed on to my grandchildren. If our tradition is included in the UNESCO list, Kazakhstan will shine much brighter. I hope it will happen.

4. My name is Adisha Magzumova, I live in Terisakkan Village of Ulytau District, Karaganda Oblast. I'm a teacher of a primary school. My husband, my children and me all deal with horse-breeding, love horses and know all related habits and traditions from our parents since our childhood.

In our village, the main festive events we wait long and prepare much before, are *biye bailau* and *ayghyr kosu*, when we first milk our mares and adjoin stallions to the herds. They are held by all our village on the first days of May. As good we observe them, that good we'll live all year long till the next spring.

In a week after milking day, when koumiss gets ready, we start to celebrate *kymyz muryndyk*. Every day one of families in their turn invite all the others to their house, offering dinner and fresh koumiss. It continues during almost three weeks until all have visited all. Guests from far away also come – relatives, parents of daughters in law, friends.

These are old rites, they came to us from ancestors to be passed from us to our children and grandchildren. These festive rites take an important place in our life. It always will be like that as well as the Kazakhs deal with horse breeding in the steppes. We would like our festive rites be inscribed on the UNESCO List. Then the world will be aware of them and our children and grandchildren will appreciate even greater the old Kazakh habits and traditions.

5. We, the undersigned, Buranbai and Maira Abulgazins, live in Terisakkan Village of the Terisakkan Rural Area in Ulytau District of Karaganda Oblast. We are pensioners, of old age.
- As all real Kazakhs, we hold horses and every spring in early May we hold *biye bailau* and *ayghyr kosu*. *Kymyz muryndyk* starts in one week after *biye bailau*. It is held by all our village, in every house, one after another. Our winters are long and cold, and *kymyz muryndyk* is observed as a gratitude for horses and people who went safely throughout the winter and for mares who foaled well.
- For this fest people always took from chests their best clothes and served a table with the best food that ever could be found in the house. *Kymyz muryndyk* is a great event that people wait long and look forward to. There is a tradition observed since ancient time – to intentionally save for this special case certain pieces of meat stored for winter.
- The preparations for this festive event we start in advance. Men choose and prepare stallions. Women prepare for milking – they clean, wash and dry *qubi* [vessels for koumiss], and on the first milking day they grease them with butter, treat with smoke and put there a leaven. Also they prepare food for serving it on round tables.
- It always was like that, since old times and up to ours, so we remember it since we first opened our eyes. It is not just a tradition, it is our ancestors' heritage existing since the times when Kazakhs became Kazakhs. We are proud of it and would support its inscription on the UNESCO List.
6. I am Aubakir Akishevich Abdrakhmanov. I live in Terisakkan Village of Ulytau District, Karaganda Oblast. Formely I worked at school and taught children. After retirement I deal with horse breeding. As soon as our ancestors were nomads, horses were of the most importance for them, providing them with transport, food and koumiss, a favourite drink. Horses were always paid with a particular respect, receiving a special care all year round. In the present times all life and wealth of those holding horses in the Kazakh Steppes are connected to horses, as well as our way of life and culture, our habits and traditions. We love and respect our traditions inherited from ancestors. We try to pass it to our children and grandchildren, but also we would like them to be known to the world. We – I and my family, and also my relatives, friends and neighbours would like our horse-related spring festive rites – *biye bailau*, *ayghyr kosu* and *kymyz murynduk* be included in the UNESCO List. They are the most important ones among the other festive rites around the yearly cycle. It would be useful for the education of our youth, to make them feel honored by living in our village and responsible to the whole world for preserving and continuity of our national heritage.

Мен, Галия Жібалмақымова Ждісалиқымова,
 Қарағанды обласы Чынтау ауданының Жерісауған
 ауылында тұрамын, мектепте орыс тілі және
 әдебиет пәні бойынша бағалар жинақ жасаймын. Біздің
 ауылда көп жолқышылар тұрады, тиісінше астамы
 шаруашылық жолқы ұстайды. Біздің отбасымыздан
 балалар кішкентай кездерінен бастап жолқыға
 қалай қару керек екенін үлкендерден үйренеді,
 барлық жағынан ата-аналарына көмектеседі.

Ауыл тұрғындарында жолқы бағуға байланыс-
 ты ескі сайт-дәстүр, әдет-ғұрыптар сақталған.
 Осы дәстүрлердің ішінде бастысы көктемгі мереке-
 бие байлау, айтар қосу және қашақ шұрылдау. Бұ-
 ған тек қана жолқышылар отбасы ғана емес,
 ауылдың барлық тұрғындары жасынан қартана
 дейін қатысады, сонымен қатар бізбен бірге мере-
 келеуге басқа ауыл мен қалалардан келеді. Соңғы
 жылдары біздің мерекені көруге арнайы туристер де
 келеді.

Бұл мереке-қазақтың ұлттық мәдениетінің бір
 бөлігі, біздің көшпенді ата-бабаларымыздан мұрасы
 екенін, біз білеміз, мақтан тұтамыз. Мен және
 біздің мектептің басқа оқушылары, сонымен
 қатар менің отбасым, менің туандарым және
 таныстарым - біріміз осы мерекелеріміздің
 ЮНЕСКО тізіміне кіруін және осы арқылы әлем-
 де қазақ халқының мәдениеті туралы көп білімін
 қалаймыз, ал біздің балаларымыз және жастарымыз
 өздерінің ауылы, өздерінің елі тайлы мақтан
 тұтып, ата-аналарынан істеріміз жолқыға қатысты,
 біздің халқымыздан әдет-ғұрып, сайт-дәстүр-
 лерін, тарихын үнемі құрметпен жүретін еді.

16.03.17.

Г. Ж.

Әлесе, Турғабек Мұрашев, 1955 жылы туғандықтан, Қарағанды облысы Қызылсу ауданы Терісазқан тұрғыны. Мамандық жағынан кәсіпші, маман шаруашылықта маман айыпталған, балаларында және немерелерінде осыған ұқсас түрдегі маман өсіретіндер көп білулері керек. Оларға дұрыс байлауда, ерттеуді және ер тобымен алуға, мақсатқа мен шарт бар жайында дұрыс маңдауда, мамандарға дұрыс күтуші және бағуға, басын сақтауға және қолдауда дайындалуға білу керек. Мамандардың аурудан дер кезінде тауап және емдеу, сапалы түрде және шапқал, арыста меңгеру үшін ер тобында мамандар және дайындалу білу маңызды. Бір мамандық өзінсіз орындай алмай, біз оларға балаларымызға үйретеміз.

Біздің балаларымыз біздің ісімізді және өмірімізді құрметпен, мақсатпен қолдауға ықпалмен тұтамын. Біз отбасымызбен және балаларымызбен істейміз. Мамандар өз мезгілі және өз айналымындағы жұмыспен қоса, шаруашылықтағы ғана айналыса бермей, ұлмен де кәсіпшіліктерінен де ала қалады, олар көп. Мамандар үшін ең маңызды уақыт - көктем, және бастапқы мерекелері де көктемде. Әйткені біздің еңбекші мамандарымыз көктемде бастапқы көктемнен аяқталуда.

Бұған ұқсас кейін оңай келеді, балалар құлақтан, шартпен, сол уақытта біздің ісін істейміз - бірінші саяси бастыларда. Бұл болса

Бір күнде (1 келесе 2 мамыр) қарап аламыз.
Сол күні айтар қоғамда отырасыз, кейсі
тәлім сұр-мамыр айылында ішкері тәлім
құндығы үшін, айтарларға тәлімдерге
қосылыз. Осылайша тәлім тәлімді қысы бас-
тамыз. Бір аптаның кейін қысыз дайын
болған ұянықта, қысыз мұндағы мерекесі-
құндығы тәлім маңында ішкері. Бір
апта берген ауыл бала бірне тәлімді,
бірне ұянықта. Бір апта кезектесі шап-
рағы, қысыздың үшін тәлімдерге. Бұл
өте маңызды ұянықта тәлім біздің дәстүрі-
міздің ішіндегі ең маңызды. Бір апта дә-
стүрі, ата-бабаларымыздың мұрасы ЮНЕСКО
тізіміне қосса тәлім оны дүние жүзі білсе,
біз ұянықта едік, маңында тәлімді едік.

17.05.2017 ж.

А.Б.

3

Мен, Сүрсенбай Түркеев, Терисахқан ауылының тұрғынымын. Мен көп жастапын. Мен жігіттемін. Жүзден жүзден айналдырылды. Жүзден-тек қана байлығының қана емес, жаныра - біздің жаныра, еңбекшінің, өмірінің. Бие байлағ, айтар қосу, ұлтты мүжидің қосықса байлағыстыр. Байлығыңға ауылдың бауың түркіңдары, жасынан қарттыңа дейін жатсады. Еңге жүйеде, жемелер - жемелердің ұрпақтарының және қандай сөз айту керек екенің үйретеді. Қарттар және еңсек еркектер айтулардың таңдайды. Жастар, балалар, иелерлер, - табынды құрт жемелер құрлығыңдары байлағыса келетесері. Жүйеде - бие сауыға дайындалады. Жүйеде - аналогына жастардың жаңаға келетесері.

Бізге, Терисахқанда 22-23 үй байлау жасайды. Кеңес уақытында, бұл керектер кү - қана жерде өткізіліп жатқ. Ол уақытта, тіптен наурыз да атақ өткізіліп. Кейбір шамадан қана сөз істі жасалатырған. Терисахқанды ерекшелігі сөз, бұл ұрпақ барлығы күре сақталған, қорық сөздерінде жүйеде қана өткізіліп, күнделілік керек өткізіліп. Ал бізге, адамда бір бие балса да, ол қорыққа қосылып біре таңдайды. Біз, бүгінгі бір - бірліңге барып жасайт жүйелер айтып, ас ауытқу үшін, күнделіліктейміз. Мерке сөзінде жастар қосылып қалды, өлең айтады, бие биеді. Сөзін ол жүйеде ат жасалатын күнделілік балық жүйесі. Жүйеде барлық, жемелер сөзі, еңбекші қосылып керектен қосылып баланың. Біз жүйеде қосылып 50.000 теңгеден қосады, қосыларды мамалар қосады. Қарай сауыға, қим келесі қосып бие байлағыса жүйеде қосылып баланың балса, сөзін "ақ жүйесі" таңдайды.

Жүйеде мүжидің бие байлағыдан кейін, бір алта өткізіліп сөз бастайды. Бүгін күннің күнделілік жүйесіне арналған алтадан бірінші айтса, сөзін күнделілік бастайды. Кейбір жүйесінде жасайт, кейбір жүйесінде мамалар қосылып биеді, сөзін қосылып жасайт -

өстем алады. Айттың аман қисе аман берилің. Айттың
және аман еур қылың, сестем аману процесін өзіміздің
қиялыға кеңестеріміз: Қызы, дайың бағанаға, қисе адам-
дарға, айттың ақсақалдарға мақарып аңыз тиялың.

Менің қызы бала кезінен аману бұрын көріп,
бағанаға кеңі, біледі. Аману бұры сағаталып және кеңі-
ме беріңсе екен дайындайың. Еур де біздің дәстүрімізді
ЮНЕСКО тиялыңса кырыңса, қарағанаға бұры да аману
қымыра тиятың ер. Мен өстем қырыламын.

47.03.17

М. Сұлтан

④ Мениң атам - жөнүн Эдуина Маздунова, мен
Караганда облысы Чыгыш ауданының

Терисаккан аулында турамын. Мектепте
бастауыш сыныптың мұғалیمی бабын
жеріме істеймін. Біз күнүміз және балалары-
мыз, барымыз отбасымыздан жолымыз шаруашы-
лығымыз айналымымыз, аттарды жақсы
көрейміз және бала кезімізден бастап ата-
аналарымыздан аларға байланысты эдет-
ғұрып, салт - дәстүрді үйреніп өстік.

Билердің бірінімі сауығы басталған
кезде және күннің жарық табына қосқанда біздің
ауыл бабын көптеп күтетін, алдың ала
дайындаманы бастап мереке - бұл бұл байлау
және айып қосу. Барымыз ауыл бабын бұл
мерекені білімімі мамоура тойлаймыз.
Жазушымыз жақсы өміздек, соңушымыз жөн
байы көлесі көктемге дейін жақсымыз үзіл-
мейді.

Бұл байлаудан кейін бір апта өткен соң,
қолымыз дайын болған уақытта қолымыз
мұрындарымыз тойлаймыз. Күнде әрбір отбасы
кезектен - кезек бәрін өз үйіне қонаққа шақы-
рып, түстімен және балымы қолымыздан
дәм тартыларды. Барымыз үйге барып түстімен
баламына, дерлік үйі аптада созыларды.

Тіпті, алыстан тартылармыз, күнде -
жас жаттарымыз, достарымыз келері.
Бұл ескі мерекелер бізге ата - бабалымыздан
қалған, ал біз оларды балаларымызға

Біз, мәшһур қал қайтандар, Бораһбай және Майра
Әбілқайығандар, Қарағанды облысы Уығтау ауданы Терісак-
қан ешһур округінің Терісакқан ауданында тұрамыз.
Біз зейнеткерміз, жас емеспіз. Назар қазақ ретінде, біз
жолға ұстаймыз және әр көктем сайын мейрамның
басында біз байлау және айтар қолы өткіземіз.

Біз байлаудан кейін бір апта өткен соң, қолы
мұрағатқа басталады. Кезекпен алып байлауға барып
үйге барамыз. Қос бізде ұзақ сұрақ, қолы мұрағатқа
мерекесі - ағандар мен жолшығандардың қостан аман-
есен мұрағаттарына және білемдерінің аман-есен құрыл-
ғандарына қуаныш мерекесі.

Бұл мерекесіде сағандықтан әлемі кешдер аман,
дәстүрлілікке үйдені бар дүнді тазалық қайылады.
Қолы мұрағатқа - көктем күткен, алдан ала дүнді
жүрмен мұрағатқа оқыса. Қостан қалман, арнайы сағ-
таннан сұр етті мерекесі алып қолы туралы ертеден
кеш жатқан дәстүр бар.

Мерекесі біз алдан ала дайындаймыз. Еркектер ай-
тырғанды дайындайды және таздайды. Әйелдер сауыққа
дайындайды - күбілерді тазалайды, жыады және кептіреді,
сауық күні май жазады, ұстайды, аманға күяді. Дәс-
түрлікке ас әзірлейді.

Бұл мерекесі ешһур уақыттан бастап қазіргі уақытқа
дейін жолшығанды келеді, біз көз ашқаннан көріп келеміз,
есеміз. Бұл тек қана дәстүр емес, бұл біздің ата-қа-
лбымыз, және ол қазақтардың қазақ балған заманнан
бастап бар. Әлемік мақтанымыз, және ЮНЕСКО тізіміне
қабондандықан қалаймыз.

мен, дубжір Ақшұлы Абдрахманов, Қарағанды
Баласа Жақтау ауданының Терісаққан ауылында
тұрамын. Бұрын менің істедім, балаларды
оқыттым. Қазіргі уақытта зейнеттемін, молқол
маруашыларыммен айналысамын. Біздің ата -
бабаларымыз көшпенді қалық балтамыздықтан,
молқол - қолық, ташлақ ретінде пайдаланған, ал
қалықтардың сүйікті суық ретінде мені зор бауған.
Молқолар қашанда ерекше мәртебеге ие, оларды
мыл бойы бауған.

Қазіргі заманауи өмірде қазақ ұшасында
өмір сүріп, молқол өсіретіндердің өмірі, әр
отбасының әл - ауқаты, біздің тұрмысымыз дер
мәдениетіміз, біздің әдет - әулет дәстүріміз бұрын -
ақта молқолмен байланысты. Біз ата - бабаларымыз
дан мұра болып қалған дәстүрімізді мақсат көрейміз
мене бауғанмыз. Балаларымыз бен мемерелеріміз
меткізсе тарапмыз, мене дәстүріміздің дауық
барлық мене таралса екен дейміз. Біз, мен мен
менің отбасы, менің туыстарым, достарым, көр -
шілерім молқолға байланысты - бұл байлау, айтар
қосы мене қолық мұрамыз молқол көктемді дәс -
түрлі мерекеліміз ЮНЕСКО тізіліміне кірсе екен
дейміз.

Бұл мерекелер - молқолың ұшасында мерекеле реті
ішіндегі ең бағалы. Бұл - біздің мастарымыздың
тәртібі менің үлгі мақалы, мастарымыз өздерінің ауыл
мен мақалыда мене мен мақалыда өздерінің
қалық дәстүріміздің мақалы мене сауған мақалы
кершілігім сезінеді.